

ՄԱՐԿ

Տարեկան գինը 10 ռուբլ, կես տարվանը 6 ռուբլ:

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը և պ. Դատուրեանի խանութում

Օտարաբաղադրյալը դիմում են ուղղակի
Тифлис. Редакция „Мирка“

Խմբագրատանը բաց է առաւոտեան 10—2 ժամ
(Բացի կիրակի և տօն օրերէն):

Յայտարարութիւնները ընդունվում են ամեն լեզուով
Յայտարարութիւնները համար վճարում են
խրաքանիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՂԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Տիֆլիսի հիւանդութեան տարածվելը— Երբ ինչ
տեսութիւն: Նիւսա Անդրէասովու սպանման
գործը, Նամակ խմբագրին: Արտաքին տե-
սութիւն: Ամերիկա: Արտաքին լուրեր: Յայ-
տարարութիւններ: Տեղեկացոյց: Բանասի-
րական: Մագոօր Օղան:

ՏԻՖ ԶԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ ՏԱ- ՐԱՅՎԵԼԸ

Տիֆլ, ինչպէս տեսնում ենք
ինքներս Թիֆլիսում և տեղեկա-
նում ենք զանազան քաղաքներից
մեզ հասած լուրերից, հետզհետեւ
տարածվում է ոչ թէ միայն ամ-
բողջ Կովկասում, այլ և Բալկա-
նեան թերակղզու վրա, այսինքն
այնպիսի տեղեր, որոնք կամ պա-
տերազմական բեմ են եղել, կամ
փոքր ի շատեւ մօտ են գտնվել
այն տեղերին, որտեղ պատերազմ
է եղել:

Առհասարակ վարակիւղ հի-
ւանդութիւնների, ինչպէս ժան-
տախտի, տիֆի, խոլերայի և սոցա

նման ցաւերի տարածվելուն նը-
պաստում են ոչ թէ միայն մար-
դիկների միմեանց մէջ յարաբե-
րութիւնները և օդը, բայց և
ջուրը, որ անցնում է այն տեղե-
րից, որտեղ վարակիւղ հիւանդու-
թիւն կայ: Հատ անգամ զօրքերի
մի տեղից միւս տեղ տեղափոխ-
վելը, մարդկերանց միմեանց հետ
ունեցած յարակցութիւնը, օդը և
այլն, այնքան ներգործութիւն չու-
նեն մի ցաւ տարածելու համար,
որքան ջրի հոսանքը:

Վարակիւղ հիւանդութիւնները
գրեթէ միշտ պատահում են պա-
տերազմից յետոյ, մանաւանդ այն-
պիսի պատերազմից յետոյ, որի
ժամանակ զիակները օրինաւոր
կերպով չեն թաղում, կամ միջոց-
ներ չեն գործ ածում, որ զիակ-
ների գարշահոտութիւնները, օդը
ապականող մասնները, առհասարակ
բոլոր ֆնասակար հիւթերը ողնչու-
նան:

Պատերազմի զլխաւոր հոգսե-

րից մինն էլ այն է, որ սպանված
մարդիկ միակ զօհեր լինեն պա-
տերազմի, որ դրանց զիակների
թունաւոր հիւթերը չը ֆնասեն
կենդանի մնացածներին և այդ
նպատակով պատերազմի ժամա-
նակ, երբ զիակները թաղում են,
զանազան միջոցներ են գործ ա-
ծում նրանց մէջ եղած թունաւոր
հիւթերը, նրանց փտելու հետե-
ւանքները ողնչացնելու համար:

Քրանս-պրուսական պատերազմի
ժամանակ հազարաւոր զիակներ
ծածկեցին Քրանսիայի դաշտերը:
Այդ պատերազմի հետեւանքները
պէտք է վարակիւղ հիւանդու-
թիւններ լինէին, բայց շատ ան-
նշան էր հիւանդացողների պրո-
ցէնտը Քրանսիայում և Վերմա-
նիայում: Ի՞նչ էր սրա պատճառը:

Պատճառը այն էր, որ երկու
պատերազմից կողմերն էլ առան-
ձին ուղարկութիւն էին դարձրել
զիակների թաղելու վրա: Այդքա
մարմինները անֆնաս անելու հա-

մար գործ էին ածում կիր, նաւթ
և այլ այրվող նիւթեր, որոնք
ողնչացնում էին զիակների թու-
նաւոր հիւթերը:

Այս վերջին պատերազմի ժա-
մանակ վերցրած Արդահան բերդը,
ինչպէս յայտնի է, երկու պատե-
րազմից կողմերից էլ ահագին բա-
նակութեամբ զօհեր խնց: Այդ
բերդը շինած է Կուր գետի երկու
ափերին, այնպէս որ գետը անց-
նում է քաղաքի մէջ: Հազարա-
ւոր մարդկերանց զիակներ Կուր
գետի երկու ափերին թէպէտ
թաղված են, ծածկված են հո-
ղով և կրով, բայց այնուամենայ-
նիւ կիրը բաւական չէ, որ ողն-
չացնէ բոլոր այն ֆնասակար հիւ-
թերը, որոնց ջրի հոսանքը կը
տանի իր ընթացքի վրա գտնվող
զիւղերը և քաղաքները և կը տա-
րածի վարակիւղ հիւանդութիւնը:
Մանաւանդ հիւանդութիւնները
սաստիկ կը տարածվեն գարուն-
քից, երբ սարերի վրա ձիւնը կը

ՄԱԳՈՒ ՕՂԱՆ

II

Մագոօր օղան միայն չէր այդտեղ, կային և ու-
րիշները. բայց նրանք թողած էին և ոչ ոք այն-
տեղ չէր բնակվում: Քարերը դարձած միմեանց
վրա չորս կողմից պատեր են կազմում, առաւ-
տաղը երեգնիցն է շինած և նրա վրա հող է ածած,
Այս է բոլոր շինութիւնը: Մագոօր օղան միւս
օղաների մէջ տեղն էր գտնվում, որի չորս կող-
մը առանց առաստաղի քառանկիւնի պատեր էին
դարձած: այդտեղ անասուններն են մնում քուր-
դերի անազնի չնեի հակողութեան տակ:

Իր օղայի կարին կանգնած, լուսաւորված լուս-
նի արծաթեայ ճառագայթով, ընդունեց մեզ
քուրդ Մագոօն, այդ միջնադարեան հակա ասպե-
տը: Նա ձեռքին ունէր իր զագանակը, քուրդի այդ
անբաժան զէնքը, որով դրանք պատերազմում են
մինչև անգամ զինաւորված մարդու հետ: Այդ
մարդուն նայելիս հիւանդ կարեղի էր նրա զէնք-
քի արտայայտութեան վրա. մարմնի կազմվածքը,
հագուստը, կոպիտ ձայնը ցոյց էին տալի, որ դա
բնութեան որդի է, այն հովիւներից մէկը, որոնց
նկարագրութիւնը կարգում ենք Աստուածաշունչ
գրքում: Երբ նա մեզ տեսաւ, իսկոյն հրաւրեց,
իսկոյն հանկացաւ, որ հիւրեր են եկել և առանց
հարցնելու, թէ մենք ով ենք, ինչ աղջութեան
ենք պատկանում, նա առաջարկեց մեզ իր բնա-
կարանը:

— Համեցէք, աչքիս վրա, ասաց նա հայերէն,
ձեզ Աստուած ինձ դոնադա զարկել:
— Իմ ընկերներն են, ասաց Մամսօնը, որսի
դուրս եկանք մթնեց բերի քեզ մօտ դոնադ:
Մամսօնը Մագոօր հին բարեկամն էր:
— Հատ լաւ ես արել, խալֆա Մամսօն: Հա-
մեցէք...

— Աղա, գէշ եւ Մամսօն, էն Աստուծը գէշ ա,

ասաց Միմօնը ցոյց տալով դէպի տարածվող
դաշտը: Ընդ տես, ուղում ա ինչպէս տանի, կեր-
թում կը խփեմ:

— Աղա, սուս արա, այ քոր շուն, բիւրուր
արիւր մեզ, մի շուն էլ ըստեղ կը սպանես:

— Դէ, դու ես գիտում:
Մագոօն կտորից մեզ մտցրեց իր օղան: Մի
ծակ, որից մի մարդ կարող է ներս տղալ, այդ
օղայի ճանապարհն էր: Միւս կողմից օղան մի
փոքր դուռն ունէր, բայց նա նշանակած էր ա-
նասունների և կանանց համար:

Օղայի մի մասում անասուններ էին գտնվում,
նոր ծնող ոչխարներ և գառներ, միւս մասում
փոքր վառարան, որի շուրջը ուրախ կրակի մօտ
մենք շարվեցանք: Օղը սաստիկ ծանր էր, այն-
պէս որ հազիւ էինք շունչ քաշում:

Օղայի մէջ գտնվողները բոլորը քուրդեր էին,
բացի մէկ հայ քանաքէոցի, որը Մամսօնի հար-
ցին, թէ այստեղ ինչ է շինում, պատասխանեց,
որ Մագոօրի միշտ ոչխարներ է գնում և նրա
հետ զանազան հաշիւներ ունէ, որոնց պատճա-
ռով շուտ շուտ այցելում է այն տեղը: Մագոօն
հաստատեց նրա ասածը, միայն տանալով
քուրդ չորաններից մէկը մի կասկածաւոր հա-
յեացք ձեռք քանաքէոցու վրա և սկսեց վառվող
կրակը խառնել:

Մեր խորշից բացվեց ու շուտով փայտեայ
չամփուրների վրա շարած խորովածները սկսե-
ցին խնջալ կրակի վրա:

Ամենքս լաւ տրամադրված էինք: Մագոօն խօ-
սում էր Միմօնի հետ նոր օրէնքների վրա, որոն-
ցից Միմօնը տեղեկութիւն ունէր: Մամսօնը հա-
նաքներ էր անում, Տարիէլը գինի էր ածում և
քթի տակ երգում էր վրացերէն՝

Ձմեռն ինչ կուզէ ցուրտ ըլի
Եարի եարալի,
Թէ ալուաւն էլ սառիւ ա ըլի
Թարի եարալի,
Յուրը մեղի չի վախեցնի
Թէ զլիններուս տաք ըլի,
Եւ ցոյց տալով իբր թէ ծածուկ է անում, ակի
բերանը իր բերնին էր կցցնում...

Երբ բաւական մտանք կեր ու խումի մէջ էր

զինին տաքացրեց զլուխներս, էլ մեզ հետ խօ-
սել չէր կարելի:

— Հիմալ նախ երազներ ա տեսնում: Տես-
նում ա, որ նրա Մամսօնը եպիսկոպոսի աջն
առել ա, օրհնութիւնը ստացել ու առօք փառօք
բերում ա քաղաք, ասում էր Մամսօնը: Հայ
զիդի, նանի, թէ մին կիմանաս, որ անառակ
որդիդ հըմի էս չօլումը բաքոսարանութիւն ա
անըմ, յետոյ երգում էր՝

Ան ինչ քաղցր բան
Ըլաւ կոնծաբան,
Այն ինչ դառն բան
Ըլաւ կարտաբան
Ո՛հ ինչ աղւոր բան
Ըլաւ սիրական,
Ո՛հ ինչ դառն բան
Կին ունենալ տան:

Քանաքէոցին մասնակցում էր մեր քեֆին:
Դա մի գեղեցիկ առողջ տղամարդ էր: Մագոօն
առաջարկեց նրան ածել չորանի չլի վրա և
քանաքէոցին սկսեց իր փայտեայ գործիքով
հովիւների բոլոր եղանակները չվացնել: Ամենքը
ուշադրութեամբ լսում էին, եղանակները շատ
գեղեցիկ էին: Նրանց մէջ երևում էր մէկ վայ-
րենի ներդաշնակութիւն, որ այդքան սիրելի է
ասիական մարդուն...

— Ո՞րտեղից է սովորել այս քանաքէոցին,
մթթ է իր հաշիւների համար Մագոօր օղան այ-
ցելելով, նա սովորեց և հովիւ շլին ածել, մտա-
ծում էի ես, երբ ետիւս նստած Տարիէլը երկու
երեք անգամ քթից մէջքիս:

— Ի՞նչ ես ուղում, հարցրի ես:
— Նայիր, ասաց նա, զլխով ցոյց տալով դէ-
պի օղայի մութ անկիւնը:

Երկու փայտեայ աչքեր երևում էին մութ ան-
կիւնում: Ես երբէք չեմ մոռանալ այդ աչքերը,
որոնք սաստիկ կըրքոտ արտայայտութիւն ու-
նէին: Այդպիսի աչքեր անուանվում են իւզուտ
աչքեր, այն մտքով, որ ինչպէս իւզը շուտով
բորբոքվում է, վառվում է, այնպէս էլ այդ տե-
սակ աչքերը, որոնք շատ քիչ են պատահում և
որոնց առաջ տղամարդը խոնարհեցնում է իր հա-
յեացքը: Մարմնի մէջ մի տեսակ ցնցում զգալով...

— Ո՞վ է հարցրի ես ծառայեցաւ:
— Աղջիկ է... հէնց դա սկսեց չլի ածել նա
երեւաց:

— Բայց ինչ գիտես, որ աղջիկ է:
— Գիտեմ, ես տեսայ երբ նա մտաւ: Հէնց
քանաքէոցին սկսեց ածել նա էլ մտաւ:

Քանաքէոցին չարժանակում էր շուտացնելու
որդիքով: Մագոօր քուրդ հովիւը անհանգիստ
էր լինում: Նա վերակացաւ և ուղեւորվեց դէպի
մութ անկիւնը, որտեղից իսկոյն աչքերը անհե-
տացան և մէկը շտապով տանից դուրս գնաց:

Քանաքէոցին և քուրդ հովիւը միմեանց շատ
բարեկամաբար չէին նայում...

— Այստեղ բոման կայ, մտածեցի ես: Աղջիկ է
երևում քանաքէոցու երաժշտութիւնը լսելու,
քուրդ հովիւը քանաքէոցուն թշնամական հա-
յեացքներ է ցցում, գնում է աղջկայ կողմը, որը
փախում է Այս, բոման կայ, վնասեցի ես մտքու-
մըս և սկսեցի մտածել, թէ ինչպէս տեղեկանամ
հանգամանքներին...

— Աղա, բոմա տանըմա, մեր տղերք, ասաց
Մամսօնը, երբ արդէն բաւական երկրպագութիւն
էր մատուցել բաքոսին, քննեք ո՛վ:

Ընկերներս օղայի մէջ պատկեցին, որովհետեւ
դուրսը ցուրտ էր: Ես աւելի լաւ համարեցի ցըր-
տում քննել, քան թէ օղայի մէջ, որովհետեւ ծանր
օղը և զանազան միջատները ինձ անհանգստաց-
նում էին: Քանաքէոցին մնաւ բարեկ ասաց: Նա
պէտք է առաւօտը մեղանից շուտ գնար...

III

Քուրդի կարպետի մէջ փաթկված պառկած
էի: Օղայի կտերը, բայց քուսն չէր տանում, քա-
նաքէոցին և երկու փայտեայ սևորակները: Ինձ
հանգստութիւն չէին տալիս, բոման կայայտեղ,
մտածում էի և ինքս էլ չը գիտէի թէ ինչ եմ
այդպէս կարծում: Քուրդ հովիւը կատաղութիւնը
կարող էր երակայական լինել: աղջկայ. օղա
մտնելը պատահական...

— Տարիէլ, էն աղջիկը ինչի եկաւ օղան:
— Քանաքէոցուն սիրում է, պատասխանեց
Տարիէլը:
— Ի՞նչ գիտես:

Հայկի, երբ անձրևները ջրերը ան-
ցնելով դաշտերից իրանց հետ կը
բերեն և կը թափեն Կուր գետը
ամեն տեսակ անմաքրութիւններ:

Կովկասի աստիճանադարձի յան-
ձնաժողովին են յանձնած այն հոգ-
սերը, որ նա պէտք է տանի մեր
երկիրը առողջացնելու համար:
Այդ հոգսերից մինն էլ մեր կար-
ծիրով պէտք է լինի Արդասան
բերդի տակ գտնված դիակների
անվնաս անելը: Այս խնդրի վրա
դարձնում ենք յանձնաժողովին ու-
շադրութիւնը: Եթէ ոչ, շուտով
ամբողջ Թիֆլիս քաղաքը ստիպ-
ված կը լինի խմել ջրի հետ Ար-
դասանի ահագին գերեզմանատան
մէջ փողով մարմիններից գոյացած
և Կուր գետի հոսանքով բերած
թունաւոր հիւթերը:

Իսկ ինչ սարսափելի հետեւանք-
ներ կունենայ մեզ համար այդ
տեսակ երեւոյթ, —ինքն իրան հաս-
կանալն է:

Վ. Տ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԻՆԱ ԱՆԴՐԵԱՍՅԱՆԻ ՍՊԱՆՍՄԱՆ ԳՈՐԾԸ

Հարցերը որոշեցին, կատարեցին մասամբ
փարատվեցին: Մեղադրական թէ պաշտպա-
նողական կողմերը ըմբռնեցին, ամեն մէկը
իրանց համար, որոշեալ նպատակ, առաջինը

- Գիտեմ, հաստատ գիտեմ:
- Բա, ինչպէս անենք, առ, որ իմանանք բանը
ինչու՞նք է:
- Դու քնիր, ես չեմ քնի, դուրս կը գամ կը
խօսեն, կիմանամ:
- Թէ դոչադ ես, Տարիէլ ջան, թէ իմ լոթի
Տարիէլն ես, իմացիր, փող կը բախշեմ:
- Կիմանամ, փողն ինչ եմ անում, դու փող չես:
- Դէ լաւ:
- Մենք էլի երկար խօսում էինք: Ես կարծում
էի, որ ես և Տարիէլը մենակ էինք, չը հաշուելով
ի հարկէ Տօպիւն, որ ոտքերիս մօտ կ'օրոված
երազներ էր տեսնում: Բայց վերջը դուրս եկաւ
որ Մադօն էլ քանաքեղացու հետ դուրսն էր:
- Մադօ ախպէր, դու չես քնի:
- Քնիլ չեմ, բարեկամիս հետ հաշիւ ենք ա-
նում, պրծանք:
- Լաւ գիշեր ա:
- Հա լաւ գիշեր է... Է Մադօ, — մի բան հարց-
նեմ, ամօթ չը լի:
- Ասա ինչ ա:
- Էսքան ոչխար ունես, հարուստ ես, որդի
էլ ունես:
- Զէ տղայ չունեմ, ին ա ամօթ: Մին լաւ
աղջիկ ունեմ, տղից լաւ: Շատ բաժինք են
տալի, որ Զօրաիս մարդի տամ, տալիս չեմ:
- Երեկ շատ փոքր է:
- Գարավաշը տասնը հինգ տարեկան ա: Մենք
թէզ մարդի կը տանք, ամա ես ուզում չեմ: Բարի
գիշեր, ասաց նա և մտաւ նեղ ծակից օդայի մէջ:
- Տան և հինգ տարեկան աղջիկ, սիրուն աշ-
քեր և քանաքեղացի տղայ, որ շատ լաւ շվի է
ածում, ինչ կայ դարմանալու, որ այդ երկուսը
սիրում լինեն միմեանց...:
- Այսպէս տրամադրված ես քնեցի:
- Դեռ լուսնի ճառագայթը նոր էր իր տեղը
արեւի լուսնի թողում, հեռու, սարերի մէջ նոր
էին սկսել իրանց երգը արտառները, կարաւ-
ները սկսել էին իջնել դաշտը կերակրի համար,
երբ չվի ձայնը ինձ դարձեցրեց: Այդ քանա-
քեղացին էր Գեորգի — գնալով դէպի սարը:
- Տարիէլը և չունս չը կային:
- Ողայի պատի մօտ դրսից կանգնած էր Զօրան

մեղադրական կէտից, միւսը — պաշտպանողա-
կան:

Առաջին խօսքը պատկանում էր մեղադրա-
կան — իրաւունքին, որի ներկայացուցիչն էր
պրօկուրորի օգնական պ. Խօջօբօվին:

Մենք կը բերենք այստեղ նրա ասածը,
համարեա բոլորովին ճշտութեամբ, թէեւ,
խոստովանում ենք, որ նրա երիտասարդա-
կան, կրակոտ, բայց միշտ խոհեմ ձեւակերպ-
ված և արագ արտասանութեան ոճը, հազիւ
թէ կարող էր մանրամասնութեամբ արտա-
յայտել ճանդադրութիւնն անգամ:

Պարոններ, սկսում է մեղադրական իրաւուն-
քի ներկայացուցիչ պ. Խօջօբօվին, 22-ին
յուլիսի 1876 թւին Թիֆլիսում պատահեց
այնպիսի մէկ խորհրդաւոր անցք, որը մնաց
հասարակութեան կարծիքի համար անհասկա-
նալի, անբացատրելի... Այդ անցքի վրա դար-
ձրեց իր ուշադրութիւնը տեղական տպագրու-
թիւնը (պրէսսան), այդ անցքով հետաքրք-
վեցին բոլոր Թիֆլիսի բնակիչները, հետա-
քըքրվեց անգամ ամբողջ Անդրկովկասեան
ժողովուրդը:

Զը նայելով որ այդ անցքից յետոյ անցաւ
բաւական ժամանակ, հասարակութիւնը միա-
կերպ հետաքրքրված է նրանով և նրա վե-
րաւորեալ խիղճը բաւականութիւն է պա-
հանջում ձեռնարկի պ. պ. դատաւորները կը
լինի ձեր վճիռը իրաւացի թէ սխալ, հասա-
րակութիւնը պիտի բաւականանայ նրանով:
Ուրեմն նորից յիշեցնելու համար անցքի ըն-
թացքը այնքան որ նա պարզեց այստեղ
դատարանում վիճակների բացատրութիւնից,
ես կարծարտեմ ձեռով կը պատմեմ այդ անցքի
գլխաւոր պատմութիւնը:

Այդ սարսափելի անցքից մէկ 9 թէ 10 օր
առաջ Անդրէկովկասի մայր և աղջիկ տեղա-
փոխվում են Վերօպաս հիւրանոցից տիկին Ներ-
վաշիձէի տունը, որտեղ դրանց գնալուց առաջ
բնակվելիս է եղել իրանց փեսայ իշխան Ներ-
վաշիձէն, որտեղից պիտի շուտով հեռանային
ժամանակով Օրէստ, որ այնտեղ վերջացնելուց

և նայում էր հեռացող քանաքեղացուն: Դրա գե-
ղեցկութեան նմանը ես կհանդուսնէի տեսել:
Զէի իմանում ինչի հետ համեմատեմ նրա դէմքը,
երեսի նուրբ գծագրութիւնը մի հակապատկեր
էր ներկայացնում նրա աչքերի վայրենի փայլ-
մունքին: Մարմնի ամբողջ կազմվածքը մի խառ-
նուրդ էր փափկութեան և կոպտութեան: Մա-
ղոտ յոնքերը խառնվում էին թերթերունքների
հետ:

Քանաքեղացին դադարեցրեց չվի ածելը, յետ
դարձաւ, բարձրացրեց գլխաւորը և խաղաղեց
օդում: Զօրան էլ պատի մօտ բարձրացրեց ձեռքը
և նրանով մի քանի պտոյտներ արաւ: Ես փա-
թաթիկների կարգաւոր մէջ և աչքերս փակեցի:

Մի քանի ժամանակ լսվում էր քանաքեղացու
երգը. «Քանաքեղա բարձր սարա՛մ, վայ լօ, լօ,
լօ, վայ լօ, լօ, լօ» կանչում էր նա և յետոյ դար-
ձեալ ամեն բան լռեց:

Երբ ես վերկացայ բաւական հեռաւորութեամբ
ոչ ոք չէր երևում, միայն Զօրան մի քանի ոչ-
խառ էր քշում դէպի այն կողմը, որ կողմը քա-
նաքեղացին գնաց:

Բաւական ժամանակ նրան հետեւում էի հա-
յեացքով, յետոյ վեր առայ հրացանս և գնացի
դէպի սարերի ստորոտը, որտեղ յոյս ունէի զբո-
նել կաքանդակ, որոնք այդ ժամանակ քարափ-
ներից դաշտ են իջնում կերակրի համար: Մօտ
մէկ ժամ թափառեցի, շատ կաքաւ ինձ պատա-
հեց, բայց չը յաջողեց ոչ մէկին սպանել:

Մէկ բլուրի մօտից որձ կաքաւի ձայն էր լսու-
վում, Կամաց կամաց ես սկսեցի բարձրանալ
սարը: Շունչս պահում էի, որ գոնեա այս ան-
գամ սպանեմ և մէկ բան ունենանք տուն տա-
նելու: Հրացանիս ոտքերը բարձրացրած էին, երբ
մէկը փնջա քաշեց: Կա Տարիէլն էր, որ քարի
ետեւ ծածկվել էր:

— Մուս, նստի՛ր, ասաց նա նայել էն կողմը,
ցոյց տուեց նա սարի մէջ ձեռքը, տեսա՛ր:

Փոքրիկ, կանաչով ծածկված տափարակ տեղ
նստած էին քանաքեղացին և Զօրան: Նորա խօ-
սում էին միմյանց հետ, չը կատակեցին, որ մենք
դրանք տեսնում ենք: Խեղճ սիրահարները ապա-
հով տեղ էին գտել, որտեղ կարծում էին նրանց

յետոյ իրանց ընտանեկան մէկ քանի հաշիւ-
ները, դառնան Թիֆլիս, ուր հանգուցեալ
օրիորդը կամենում է եղել սկսել նոր հանգիստ
կենսք, շինել իր համար տուն, պարագել
տնտեսութիւնով: Այդ առանձնացած ահա-
գին տան մէջ, որը գտնվում է Կուր գետի
քարաժայռ եղերքին, բնակվելիս է եղել իշ-
խան Ներվաշիձէի և երբեմն նրա Անդէկա-
կու կառավարիչ իշխան Չխոտուն իր կրտսեր
եղբոր հետ, ունենալով տան միջ երեք ծա-
ռայ՝ մէկ խոհարար, որին ընդամենը մէկ
շաբաթ անցքից առաջ բերած է լինում
Չխոտուն, Պէտրոս Կաթսօնիա, մէկ տանու
սպասարար Զուրաբ Քօրիձէ և մէկ դռնա-
պահ Իվանէ Մէլեքի:

Մայր և աղջիկ բաւականանում են այդ
ճառաների սպասարարութիւնով և մէկ քանի
օրվայ համար չեն ուզում վարձել իրանց հա-
մար սեպհական ճառաներ կամ աղային:

Մայր և աղջիկ սովորութիւն են ունենում
վերկնալ առաւօտը վաղ, փոքր ինչ պա-
րագել տան տնտեսութիւնով, յետոյ այ-
ցելում են իրանց մէկ քանի ազգականներին
և ապա ժամի երկուսին գնում են ճաշելու
Ներօպայի հիւրանոց և այնտեղից դառնում
են տուն և մնացած ժամանակը անց են կաց-
նում տանը: Յուլիսի 22-ին անցնում են մի և
նոյն եղանակով առաւօտը այցելում են իշ-
խան Ներօպայի տանը, շնորհաւորում են նրա
ճննդեան օրը, և հեռանալով այն տեղից Նի-
նա Անդրէկովկասի պայման է կապում իշխա-
նուհու աղջկեանց հետ ըստ սովորութեան
տեսնվել նրանց հետ երեկոյան 9 կամ 10
ժամին Կրուժօկի պարսպի մօտ, որը կից է
Անդրէկովկասի բնակարանին: Այնուհետեւ
ճաշելուց յետոյ Վերօպայում և դարձեալ այ-
ցելելուց յետոյ իրանց մի ազգականին, մայրը և
աղջիկը դառնում են տուն: Այդ տեղ Կաթիթ
Չխոտունայի հետ միասին նստում են տան
առաջ ջրի եղերքին և պարագում են խօ-
սակցութիւնով: 7 թէ 8 ժամին, Կաթիթ

ոչ ոք չի տեսնի:

— Էն կողմը նայի՛ր, ցոյց տուեց ինձ Տարիէլը,
էն մէկն էլ դրանց է մօտի տալի:

Միւս կողմը Մադօն ջուրի ջրանոց էր, որ
անդադար սեղմում էր ի խանջով կոթի:

— Աղա էն ջուրդն էլ է սիրում աղջկան, էսէնց
էլ խաթարաւ կը լինի, ասում էր Տարիէլը ծի-
ծաղելով:

Կանաչու վրա նստած երկար խօսում էին քա-
նաքեղացին Զօրայի հետ: Մենք չէինք լսում
նրանց խօսակցութիւնը, որովհետեւ շատ էինք
հեռու: Վերջապէս քանաքեղացին վեր կացաւ,
պատրաստվեց գնալու: Մօտ երկու րօպէ աղջիկը
և տղան նայում էին միմյանց, յետոյ մէկը ընկաւ
միւսի գիրկը, Հրացանի ձայնը արգելեց նրանց
վայելել այն գրկախառնութիւնը: Նախանձոտ
Ջուրը չը համբերեց, արձակեց իր հակառա-
կորդի վրա հրացան և շտապ քայլերով հեռա-
ցաւ: Բաղդաւորապէս քրդի գնտակը չը հասաւ
նպատակին, միայն խանդարեց սիրահարներին
աւելորդ րօպէ երջանիկ լինել: Նրանք շուտ բա-
ժանվեցան և գնացին հակառակ կողմեր, ան-
դադար յետ նայելով մէկը միւսի կողմը:

Այդ օրը ճաշի ժամանակ բոլորս դարձեալ
հաւաքվեցանք Մադօի օդայում, բայց չը տե-
սանք ոչ Զօրային, ոչ Ջուրը հովիւն: Ընկերներին
որսը ինձանից աջով էր: Մամօնը երեք կաքաւ
էր սպանել, իսկ Միմօնը մի նապաստակ:

Մադօին շնորհակալութիւն անելուց յետոյ
մենք գնացինք Ներան, որտեղ Մամօնը դարձեալ
խաբեց իր նանին, ասելով, որ եղբորդուսը եկաւ
և ոչ թէ միայն ինքը ստացաւ նրա սուրբ օրհնու-
թիւնը, այլ և պառաւ նանի համար էլ է բերել:

— Ապրես, այ որդի, ասում էր բարի կնիք,
ապրես, Աստուած գործիդ աջողութիւն տայ, իշ-
խանաւորիդ խիստ աչքը բարի ըլի վրէշ:

Խեղճ նանի, եթէ գիտենայիր ինչ ա քո ա-
ն առաւ կը քեզ խաբում, նրա գլխի մաղերը կը
հանէիր: Բայց դու իրաւունք իմանաս, երբ այդ-
քան քաղցը, բարի և միամիտ ես...

Մի քանի ամիս անցել է այն օրից, երբ մենք
որսի էինք գնացել: Ես մոռացել էի մի որս
էլ, Մադօին էլ և միւսներին էլ: Ես ման էի դալի

Չխոտուն յայտնում է Անդրէկովկասին որ
նա միւս օր առաւօտը պիտի գնայ Քու-
թայիս և տանի իր հետ իշխան Ներվաշի-
ձէի թողած թուրը, որի համար առան-
ձին հեռագիր է ստացել և գնում է քաղաք
իր թէ մի քանի հարկաւոր իրեղէններ առ-
նելու համար: Նրա հեռանալուց յետոյ դա-
լիս է փոքր եղբայր Նիկօլայ Չխոտուն, որը
գնացած է լինում իր թէ ձիով մանգալու և
այդտեղ տերրասի վրա թէյ է խմում: Փոքր
ինչ խօսակցութիւնից յետոյ մայր և աղջիկ
մնում են տուն և վերջինը սկսում է պա-
րագել նամակագրութիւնով իր փեսային: Մի
քանի ժամանակից յետոյ լսում են որ քաղա-
քում հրդեհ է պատահել Նինան դուրս է
գնում նայելու և գտնում է այնտեղ Նիկօլայ
Չխոտունային ճառաների հետ, նա կանչում է
մօրը որ նմանապէս դուրս գայ նայելու հրդ-
եհին, բայց մայրը չէ համաձայնում, նա
պարագված է լինում կարով:

Նինան դառնում է տուն և շարունակում է
իր նամակագրութիւնը, որը վերջացնելուց
յետոյ մօտաւորապէս 9 1/2 ժամին կամ գուցէ
քիչ ուշ, փոխում է շորերը, վերցնում է մի առ-
բողջ մօմ, թողնելով սեղանի վրա այրվող մօմի
կտորը, վառում է մօմը և դուրս է գնում
սենականից յայտնելով մօրը որ գնում է վերջ-
նելու խոհարարից իր կօշիկները որը տուել
էր մաքրելու առաւօտը: Հագել թէ խեղճ
օրիորդը հասնում է խոհանոցի դռանը, դը-
նում է մօմը դռան առաջ որ մոնէ, թափ-
վում են նրա վրա պահած այդտեղ մարդա-
սպանները, խեղդում են, յետոյ դիակը գցում
են ջրի մէջ:

Իսկ խեղճ մայրը սպասում է աղջկայ դառ-
նալուն: Անց է կենում մի ժամ, նա սկսում է
վրդովվել լսում է կօրիգօրում ոտքի ձայն,
կանչում է Ջուրաբ, նրան պատասխանում
են «себячась», բայց ոչ ոք չէ մոտենում: Պա-
ռաւ աւելի շփոթվում է, դուրս է գնում
սենականից և պատահում է Զուրաբին բոբիկ
ոտով:

Երեսնի թողոտ, փոքրիկ այգիի մէջ, որ գտնվում
է պօլիցիալի առաջ, Այդտեղ բաւական շատ
մարդիկ էին հաւաքվել: Երբ ես հարցրի թէ «ինչ
խաբար է, ինձ պատմեցին, որ մի քանի ժամա-
նակ առաջ մի քանաքեղացի էր անհետացել, որ
նրան շատ էին պոռել, բայց ի դուր, իսկ այ-
սօր քանաքեղացու դիակը գտել են Զանգուի մէջ»:

— Ինչպէս երևում է քանաքեղացին ջրում չէ
խեղդվել, ասում էր պատմողը, որովհետեւ նրա
պարանոցի վրա թոկի հետքեր կան:

— Ոչինչ չեն խօսում, թէ ոչ կը լինի խեղդած,
հարցրի ես:

— Ինչպէս չէ, ասում են, որ քուրդերն են խեղ-
տել, մի քանի օր ծածկել են դիակը իրանց մօտ
և յետոյ գցել են Զանգուն:

— Հա, միթէ, քանաքեղացի ես մտաբերելով
Մադօի օդան, բայց ինչ են ասում ինչի համար
կը լինեն սպանած, չէ որ մի չարժաւոր պէտք
է ունենային:

— Պատմում են, որ քուրդերը սպանվածին
փող են եղել պարտ և չեն կամեցել վճարել, հան-
գուցեալ պահանջել է և խեղդելով դրանից ա-
զատվել են:

Այսպէս խօսում էինք, երբ մեզ մօտեցաւ
Սամսօնը:

— Աղա էդ ինչ քանաքեղացի են սպանել, հար-
ցրեց իմ ծանօթից:

— Տօ էն Կովկասից թէչօն ա, էն ինչ կորել
էր է:

— Գիտես այդ ինչ թէչօն ա, դիմեց ինձ Սամ-
սօնը, էդ էն քանաքեղացին ա, որ մեզ հետ Մա-
դօի օդայում էր էն գիշերը, միտք ա:

— Ինչպէս չէ:

Խեղճ Զօրա, մտածում էի ես, քո սիրածին
էլ սպանեցին: Ով է իմանում նախանձոտ
քուրդ հովիւն էր սիրելիանիդ խեղդողը: Եթէ նա
վճուց հրացան արձակել իր հակառակորդի վրա,
միթէ չէր կարող խեղդել էլ:

Զօրային էլի մէկ անգամ պատահեցի, եթէ
ժամանակ կունենամ մի ուրիշ անգամ կը պատ-
մեմ նրա մասին:

—Նինան ուր է գնացել:
—Ձր գիտեմ, պատասխանում է Ջուրաբը, երբեք այդքան կը լինի գնացած զբոսները:
Պատուհանը հրամայում է նրան գնալ միասին նրա հետ որոնելու Նինային: Ջուրաբը գնում է, հաջորդում է կողքինը և հետևում է պատուհան կարծես հակառակ իր կամքի: Նինան, Նինան կանգնելով խեղճ պատուհանի վրա և փնտռել այդպիսի բայց նրան ոչ ոք չէ պատասխանում: Ուր է Նինայի Ջուրաբը, կանգնել նրան, հրամայում է մայրը և նկատելով որ Ջուրաբը դժուարությամբ է կատարում նրա տուած հրամանը, մտնում է նրա հետ Նինայի սենեակը, որտեղ ճրագ չէ երևում և որը ձևանում է թէ քնած է, բայց խելոյն դուռը բաց անելուն պէս վեր է թռչում տեղից և հետևում է Անդրեյի վրա մօրը: Խեղճ կինը սկսում է յուսահատվել, յանկարծ Դաւիթ Ջուրաբին հանում է գլուխը պատուհանից իր սենեակից, որը գտնվում է տան վերի հարկում և հարցնում է թէ ինչ է պատահել և իսկույն ինչու է ներքև: Պատուհանը յարձակվում է նրա վրա և հարցնում է թէ ուր է Նինան, և այդ ժամանակ նկատում է որ Ջուրաբը սաստիկ շփոթված է, որ նա դողում է: Սա պատասխանում է թէ երեկ զբոսնելու է գնացել: Սկսում են միասին որոնել, Դաւիթ Ջուրաբին ինչ որ ասում է մէկըրեքը Նինան Մեղան էին, սակայն Ջուրաբը բռնում են պինդ պատուհանի ձեռները այնպէս պինդ որ, խոստովանում է յետոյ պատուհանը, մինչև այսօր ցաւում են ձեռները: Փոքր ժամանակից յետոյ Ջուրաբին յայտնում է կարծիք թէ չը լինի օրիորդը շորերը թափ տալու ժամանակ ընկնում է գետը:
Գնում է նայելու այնտեղ յետոյ դառնում է և յայտնում է որ երեկ օրիորդը գնացել է լողանալու և խելով վեր է և Ջուրաբի հետ միասին ինչու են ներքև յետոյ և ջրոտ քարափայտ ճանապարհով դէպի գետը և դրանում են այնտեղ օրիորդի շորերը:
Ահա եղբնապարծնութեան անցքի կարճառոտ պատմութիւնը պ. պ. դատաւորներ: Հիմա քննենք հանգամանքները և տեսնենք թէ կարող էր արդեօք օրիորդ Նինան գնալ լողանալու գիշերային այդ ուշ ժամանակը, և գնալ այնպիսի ճանապարհով, որով ցերեկն անգամ դժուար և անկարելի է իջնել գետը:
Դուք լսեցիք այստեղ պ. պ. Մէլք-Բէդեւարովի և Յինամզկարովի բերանից որ նոքա պոլիցիայի սպասաւորների օգնութեամբ և իրարու ձեռք բռնած հազիւ թէ իջան այդ սաստիկ ճանապարհով: Դուք լսեցիք որ Նինան զարմանալիս է եղել թէ ինչպէս են լողանում Կուրի նման կեղտոտ ջրի մէջ: Զայնմի, ամենահաստատ վկաններից մէկը, որը լաւ ճանաչում էր օրիորդի բնավորութիւնը նա վկայում է որ օրիորդը Օրէսայում անգամ, որտեղ ամենայարմար բաղնիքներ կան լողանալու համար ծովի եզրերում, երբեք չէր գնում լողանալու, ուր մնաց որ լողանար այդ երեկոյ Կուր գետի կեղտոտ ջրում:

(Կը շարունակվի)

ՆԱՄԱԿԱ ԻՄԱՐԱԳՐԻՆ

Թիֆլիս մարտի 6

Անցեալ փետրվարի 24-ին յօդուտ Հաւաքարի սուրբ Մարիամնան օրիորդաց ուսումնարանի թատրոնական ներկայացումից դուրս 232 րուր 60 կօպ. որից 112 րուր 98 կօպ. ծախքը դուրս գալով, մնաց դուտ արդիւնը 119 ր. 62 կօպ. Այս մասին յայտնում եմ իմ սրտանց շնորհակալութիւնը պատուելի պ. պ. մասնակցողներին, որոնք յօթարութեամբ յանձն առան օգնել յիշեալ ուսումնարանին, Բացի յիշեալ դուտարը մեծ. Ս. Իւ...-ից ստացվեց 12 րուր: Պարտքը թէ և չէր իմացել, որ հայ ներկայացումն պէտք է լինէր և չէր եկել թատրոն, այնու ամենայնիւ պարտք էր համարել օգնել զործին, Սա մի հաղապարհ

երկող է, մանաւանդ մեր հայերիս մէջ: Մինչդեռ մեր հարուստ աղաների համար օտարութիւն է համարվում հայ թատրոնը և կարծես, զեւթութեամբ նրանք կամենում են հեռու մնալ ազգային գործին օգնելու մասնակցութենից, միւս կողմից որքան միջիթարական է միւր տեսնել որ այսպիսի ազնիւ անձինք, ինչպէս Մեծ. Ս. Իւ...-ն է, հանդէս են դուրս գալի և ինքնայօթար սիրով և զովանի առատաձեռնութեամբ, զգում են իրանց ջերմասիրտութեան լուսնի հասարակագոյութեան գործի զանաւանակի մէջ:

Տեսուէր Ն. Աթանասեանց

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՄԵՐԻԿԱ

Կրօնական ազատութիւնը այն աստիճանի է հասած Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներում որ ամեն մարդ ազատ է այնտեղ իր կամեցած կրօնին հետեւել և կամ մի նոր կրօն տարածել միայն թէ ժողովուրդի հանդարտութիւնը և ընկերական կարգը չը խանգարվի: Մօրմօնական աղաները որի հետեւողները բազմաթիւ կանայք են ունենում սկսել էր շատ տարածվել Ամերիկայում այնպէս որ Միացեալ-Նահանգների կառավարութիւնը փաստակար համարելով այդ աղաների ամեն կողմ տարածվելը, բարոյականութեան պահպանութեան համար հարկաւոր եղած զգուշութիւնները արաւ, առանց կրօնական ազատութեանը զիջելու:

Մօրմօնների վերջին մարզարէն Բրիգամ Ինզը արդէն մեռած լինելով, այժմ իր ժառանգների մէջ սաստիկ վէճ է ծագել և երեկ թէ վերջապէս դատ կը բանան իրար դէմ: Այդ դատը շատ հետաքրքրական կը լինի, որովհետեւ, բացի այլ տեղեկութիւններից, Բրիգամ Ինզի կանանց ձիւղ թիւը կրիմացվէ: Ընդհանրապէս կարծում էին թէ Մօրմօնների մարզարէն միայն տաս և ինը կին ունէր, բայց այժմ իմանում ենք որ բոլորը կանանց թիւը կը լինի քսան և հինգ որոնցից մի քանիսի որդիները միասին հաշվելով, ժառանգների թիւը կը հասնի քառասուն և հինգի: Ասում են թէ Բրիգամ Ինզը ուզեցել է մինչև անգամ երեսունի հասնել իր կանանց թիւը:

«New York Herald» լրագիրը այս առիթով հրատարակում է մի շատ հետաքրքրական դժուարութիւն որի մէջ գրված են Բրիգամ Ինզի կանանց անունները, նրանցից իւրաքանչիւրի կենսագրութիւնով: Մօրմօնը քրիստոնեաների այդ մարզարէն առաջին անգամ ամուսնացել է Մարի Ինզի վրա որ ծնած է Նիւ-Նօրկ քաղաքում և 55 տարեկան է այժմ: Սկզբից սա ապրում էր Բրիգամ Ինզի հետ մի առանձին տան մէջ, բայց երբ մարզարէնի կանայքը շատացան, մի բուրբ վրա հիւրանոցի նման մի մեծ շէնք շինեց ուր բոլոր կանայքը իրանց սեփական բնակարաններ ունեցան: Այդ օրից սկսած, Մարին իրան նուիրեց բոլորովին իր հինգ որդիների դաստիարակութեանը:

Բրիգամ Ինզի Նո 2 կնոջ անունն է Լիւսի Սիլե որը ամուսնացած էր Իսահակ Սիլեի հետ և նրանից երկու զաւակ էր ունեցել երբ գնաց հետեւեցաւ Մօրմօնների աղաներին որոնք այն ժամանակ զեռ նստւում էին բնակվում: Այդ քաղաքում նա բաժանվեցաւ իր բուն ամուսնից և ամուսնացաւ մարզարէնի հետ որից 8 որդի ունեցաւ: Բրիգամ Ինզի կանանցից մին էլ այդ Լիւսիին քոյրն է:

Նո 4 կինն էր Հարիէտ Կուկ որ շատ ազատ խոսում էր մարզարէնի հետ և երբեմն մինչև անգամ նրան անհաճոյ բաներ էր ասում:

1) Նախքան քաղաքը իլլինոյսումն է որ հիւսիսային Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներից մէկն է:

սում: օրինակ ասում էր թէ Մօրմօնների քաղաքը պարզապէս շարժառնութիւն է, և այն: Բրիգամ Ինզը շատ վախենում էր իր այդ կնոջից, այնպէս որ երբ նրան տեսնում էր բարկացած, վախենում էր երեւալ նրա աչքին և քաշվում էր իր սենեակը, մինչև որ նրա բարկութիւնը հանգարտվէր:

Յիշեալ դժուարութիւնը մէջ այսպէս շարունակվում է մարզարէնի կանանց կենսագրութիւնը մինչև Նո 25 կինը, Ամելի Ֆուլգոն, որ վերջին կինն է: Ասում են թէ սա չը թոյլ տուեց որ մարզարէն այնուհետեւ մի ուրիշ կին էլ առնէր: Այնու ամենայնիւ, ասում են թէ, նա մտադիր էր ամուսնանալ շվէյցարացի մի աղջկայ վրա էլ որ եկել էր Միացեալ-Նահանգները և մի քանի կոնցէրտ էր տուել Լակ-Սայէ քաղաքում: Բայց հէնց որ աղջիկը իմացել է Մարզարէնի դիտաւորութիւնը, սարսափած թողել է Մօրմօնների մարզարաւորը և շուտով փախել է:

Բրիգամ Ինզի կանանցից մի քանիսը բանաստեղծներ էին: Անուանի է մանաւանդ Ելիզա Մնօլը որ հիմնալի բանաստեղծութիւններ է հրատարակած Մօրմօնների «Deseret News» լրագրում որ մինչև այսօր շարունակվում է: Նոյնպէս անունների բանաստեղծ է Զինա Զէկօս անունով կինը որ իր ամուսնի հետ եկել էր Նուտահ քաղաքից, բայց այնտեղ բաժանվեցաւ իր ամուսնուց, Մօրմօնների քահանայապետի հետ ամուսնանալու համար: Իսկ միւսները բանաստեղծական հանձար չունեն, մինչև անգամ Նո 5 կինը մի պարզ աղաներ էր որի մարդասիրութեան վրա մարզարէն հիացած, իր կին առաւ: Ամուսնութեան արարողութիւններն էլ շատ պարզ էին լինում: Նո 18 կնոջ հետ որի անունն էր Էմմելինէ Ֆրի, այս կերպով ամուսնացաւ: Մարզարէն ձեռք տուեց նրան և ասաց Եմմելինէ, հաւանում եք ինձ կին լինել: Այո, տէր, պատասխանեց նա, և այդքանով ամուսնական բոլոր արարողութիւնը կատարված եղաւ:

Բրիգամ Ինզը մարզարէնի բոլոր կանայքը բնակվում էին Լիւսի-Հաուզ հիւրանոցում որի մասին վերե խօսեցինք: Սենեակները մեծ էին և շքեղապէս զարդարված կարասիներով: Առաջին յարկում կային 14 բնակութեան բաժիններ (appartement), երկրորդի մէջ 21: Ստորերկրային յարկում էին ճաշարանը, խոհարարներ, լուսարարներ, և այլն: Դաշինճը առաջին յարկումն էր:

Բրիգամ Ինզը վաղ առաւօտ վեր էր կենում անկողնիցը, հաջորդում էր և ածիլում: Եւ յետոյ ժողովում էր իր կանանց և որդիներին, աղօթք անելու համար: Աղօթելուց յետոյ՝ որ միշտ վերջանում էր երգեր երգելով, անխաճաչ էին անում: Մարզարէնի բոլոր կանայքը միասին էին ճաշում մի մեծ սրահում ուր սեղանի շուրջին նստում էր մարզարէն: Տղայքը ճաշում էին կողմնակի դրված սեղանների վրա ուր իրանց մայրերն էլ կարող էին նստել: Եթէ ուզէնային: Այս կանայքը զուցէ իրար նախանձում էին, բայց կերպիւր ժամանակ ոչինչ անկարգութիւն չէր երևում և ամենքն էլ վարվում էին իրար հետ իբրեւ ամենից աւելի միացած ընտանիքի անդամներ: Այնու ամենայնիւ, վերջին տարիներում մարզարէն զարդարեցած էր իր բոլոր կանանցով միասին ճաշելու: Այդ ժամանակ նա սկսաւ բաւականաճաշ մի շատ պարզ նախաճաշով: մի բաժակ կաթ էր ուտում, հացը թաթախելով Բրիգամ Ինզը գործնական մի մարդ էր: Երբ չը կարողացաւ շվէյցարացի օրիորդի հետ ամուսնանալ, որի մասին վերե խօսեցինք, նա ցաւում էր գլխաւորապէս, ոչ թէ մի կին կորցնելու, այլ Ֆրանսիայէն լեզուի մի ընտիր ուսուցիչ կորցնելու համար և միանգամայն մի ձրի ուսուցիչ իր աղջկաների համար: Նա իր բոլոր զաւակներին համար մի դպրոց էր շինել իր բնակարանի ստորերկրային յարկում: Իր կանայքը ունէին մի ուսուցիչ երաժշտութեան, մի ուսուցիչ պարի

և մի պրօֆէսոր Ֆրանսիերէն լեզուի: Երեկոները այդ բազմաթիւ ընտանիքը ամբողջապէս գնում էր թատրոն ուր մարզարէնի կանայքը և որդիքը իրանց սեփական տեղերն ունէին: Մարզարէն իր վերջի օրերում, երեկ թէ ուզեց հրաժարվել այդպիսի մեծ բազմութեան մէջ կենալ վարելուց, նա իր կանանցից իւրաքանչիւրին տալիս էր մի մասնաւոր ազարակ (ֆէրմա) և տարեկան 1,000 դոլար եկամուտ: Իրա համար շինել էր ավելի նաեւ մի տեսակ սրբավայր որ բնակարանի հետ հարցորդակցութիւն ունէր մի գաղանի ճանապարհով միայն ուր արգելված էր ուրիշին մտնել: Մօրմօնների մարզարէն խաբում էր թէ այդտեղ իրան երևում էին տեսիլներ և թէ խօսակցում էր Ս. Հոգու հետ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԻՐ

—Աթէնքից գրում են փետրվարի 13/25-ին, թէ վեց հարիւր կամաւորներ Եպիւրոսից եկած են Վիսարա 4,000 հրացանով և 4 թնդանօթով: Ապստամբութիւնը ընդհանրացել է Եպիւրոսի գլխաւոր նահանգներում: Ալբանիայի թիւրքերը միացել են ապստամբների հետ: Երեկ, Եպիւրոսի նահանգում, Սէլենիկայում, 1500 ապստամբներ կուսեցան 3000 թիւրքերի դէմ: Ապստամբները յաղթեցին, Մեռեալների թիւը դեռ յայտնի չէ:

—Անգլիական պարլամենտում, փետրվարի 13/25-ին, լորդ Մանվեր հարցրած լինելով թէ ինչ տարբերութիւն կայ կոնգրէսի և կոնֆէրէնցիայի մէջ, լորդ Բիկօնաֆիլդ այսպէս է պատասխանել. «Չեմ կարող ձեզ բացատրել կոնգրէսի և կոնֆէրէնցիայի մէջ եղած տարբերութիւնը որովհետեւ ես ինքս էլ չը գիտեմ: Ընդհանրապէս կոնգրէս անուանում են այն դիպլոմատիկան ժողովին ուր տէրութիւնների կողմից ներկայ են գտնվում իշխանութեան գլուխ եղողները և կոնֆէրէնցիայ անուանում են նրան ուր տէրութիւնների կողմից ներկայ են գտնվում հաւատարմատարներ: Բայց ինձ երեւում է թէ այդ տարբերութիւնը անտեղի է: Անցեալ դարավայ սկիզբը Բաշտաղի կոնգրէսը եղած է որ հաւատարմատարներից կազմված էր: Կարող եմ ձեզ այլ օրինակներ էլ բերել, բայց բաւական կը համարեմ յիշեցնել շատ մօտ ժամանակի գումարված մի ժողով: 1856 թ-ին փարիզում գումարված կոնգրէսը որ հաւատարմատարներից էր կազմված և ոչ թէ իշխանութեան գլուխ գտնվողներից:»

—Եւրոպայի պապը խնայողութեան համար արձակել է Վատիկանում պաշտօն ունեցողներին շատերը որով սկսել է շատերի առեւտրութիւնը և թշնամութիւնը զորոնք իր դէմ:

—Փարիզում Լըբրե-Բօլէնի գերեզմանի վրա մի յիշատակարան են կանգնել հանգիստաւոր կերպով: Յիշատակարանի երեսին որի վրա բարձրացած է Լըբրե-Բօլէնի արձանը, այսպէս է գրված. «Լըբրե-Բօլէն»: Նա ազգու կերպով օգնեց 1848-ի հանրապետութեան աշտովելուն: Իբրեւ միջնադարից երբեք գործելի, նա կարգաւորեց ընդհանուր քուէարկութիւնը (suffrage universel) 1807—1874: Հանդէսին ներկայ են գտնվել Լուի-Բլան, Կարնո, Կլեմենտ և Գարսիէ: Պապէ՛՛, հանգուցեալ պաշտօնակցները առ ժամանակեայ կառավարութեան ժամանակ:

—«Վօլֆի Հեռագրական» լինկերութիւնը Աթէնքից հաղորդում է մարտի 10-ին (փետրվարի 26-ին) որ Կրիտէի ապստամբները թիւրքաց կառավարութեան առաջարկութիւնը զի նախադարձ մասին ընդունեցին: Նրանք կամենում են սպասել թէ ինչ հետեանք կունենայ կոնգրէսը և նայելով հանգամանքներին, թշնամական գործողութիւններ կամ նորից կսկսեն և կամ բոլորովին կը դադարեն պատերազմելուց:

—Հուսից հաղորդում են փետրվարի 26-ին որ ամերիկական կարդինալ Մակ-Կլոսին ներկայանալով պապին, ասաց որ ինքն չէ ցաւում որ չը կարողացաւ ներկայ լինել կոնկլաւին, որովհետեւ Սրբազան ժողովը ամենալաւ ընտրութիւն է արել, Հաւատացնում են որ պապը իր թագադրութեան օրը մտադիր էր իր պապի բոլոր բարձր պաշտօնները տալ իրան հանձնել մարդկեանց: Վատիկանում բնակվող բոլոր կանայքը հրաման ստացան հեռանալ իրանց բնակված տեղերից:

